TIESAS SPRIEDUMS (otrā palāta)

2026. gada 26. martā *

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Tiesību aktu tuvināšana – Atbildība par produktiem ar trūkumiem – Direktīva 85/374/EEK – 13. pants – Saistība ar atbildības par vainu sistēmu – Ražotāja vaina, kas saistīta ar produkta trūkumiem – 10. pants – Trīs gadu noilguma termiņa sākums tāda kaitējuma gadījumā, kuru veido progresējoša slimība – Jēdziens "uzzināšana par kaitējumu" – 11. pants – Cietušās personas tiesību izbeigšanās – Spēkā esība – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pants – Tiesības vērsties tiesā

Lietā C-338/24

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Cour d'appel de Rouen* (Ruānas apelācijas tiesa, Francija) iesniegusi ar 2024. gada 25. aprīļa lēmumu un kas Tiesā reģistrēts 2024. gada 7. maijā, tiesvedībā

LF

pret

Sanofi Pasteur SA,

TIESA (otrā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētāja K. Jirimēe [*K. Jürimäe*], Tiesas priekšsēdētājs K. Lēnartss [*K. Lenaerts*], kas pilda otrās palātas tiesneša pienākumus, tiesneši F. Šalīns [*F. Schalin*] (referents), M. Gavalecs [*M. Gavalec*] un Z. Čehi [*Z. Csehi*],

ģenerāladvokāte: L. Medina,

sekretārs: Dž. Kjaponi [*G. Chiapponi*], administrators,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2025. gada 26. marta tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko snieguši:

– LF vārdā – *M. Leroux*, *avocate*,

– *Sanofi Pasteur SA* vārdā – *A. Aviges*, *D. Lapillonne*, *F. Molinié* un *F. Monteret-Amar*, *avocats*,

– Francijas valdības vārdā – *M. de Lisi* un *B. Fodda*, kā arī *B. Travard*, pārstāvji,

* Tiesvedības valoda – franču.

– Vācijas valdības vārdā – *J. Möller*, *M. Hellmann* un *A. Sahner*, pārstāvji,

– Nīderlandes valdības vārdā – *M. K. Bulterman*, kā arī *M. J.M. Hoogveld*, pārstāvji,

– Eiropas Savienības Padomes vārdā – *D. Bringuier* un *N. Brzezinski*, pārstāvji,

– Eiropas Komisijas vārdā – *M. Owsiany-Hornung* un *C. Valero*, pārstāvji,

noklausījusies ģenerāladvokātes secinājumus 2025. gada 19. jūnija tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Padomes Direktīvas 85/374/EEK (1985. gada 25. jūlijs) par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz atbildību par produktiem ar trūkumiem (OV 1985, L 210, 29. lpp.) 10. un 13. pantu, kā arī šīs direktīvas 11. panta spēkā esību, ņemot vērā Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – "Harta") 47. pantu.

2 Šis lūgums iesniegts saistībā ar tiesvedību starp fizisku personu LF un *Sanofi Pasteur SA* par prasību atlīdzināt apgalvoto kaitējumu, kas esot radies vakcinācijas dēļ.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

3 Direktīvas 85/374 pirmajā, devītajā līdz vienpadsmitajā un trīspadsmitajā apsvērumā noteikts:

"tā kā ir vajadzīga dalībvalstu tiesību aktu tuvināšana attiecībā uz ražotāja atbildību par kaitējumu, ko izraisījuši viņa produktu trūkumi, jo pastāvošās atšķirības var izkropļot konkurenci un ietekmēt preču apriti kopējā tirgū, un izraisīt atšķirīgu patērētāja aizsardzības līmeni pret kaitējumu viņa veselībai vai īpašumam, ko izraisījis produkts ar trūkumiem;

[..]

tā kā patērētāja aizsardzības labad vajadzīga kompensācija nāves gadījumā un par miesas bojājumiem, kā arī kompensācija par īpašumam nodarīto kaitējumu; [..]

tā kā vienāds noilgums, lai iesniegtu prasību par atlīdzību, ir gan aizskartās personas, gan ražotāja interesēs;

tā kā produkti laika gaitā noveco, tiek izstrādātas stingrākas drošuma normas un attīstās zinātne un tehnoloģija; tā kā tādēļ nebūtu pieņemami par produkta trūkumiem noteikt ražotājam atbildību uz neierobežotu laiku; tā kā tādēļ atbildībai būtu jābeidzas pēc samērīga laika, neierobežojot tādas iespējas iesniegt prasības, kas nav paredzētas tiesību aktos;

[..]

tā kā saskaņā ar dalībvalstu tiesību sistēmām aizskartā persona var iesniegt prasību par zaudējumiem, pamatojoties uz līgumisko atbildību pamata vai uz tādu līgumā neparedzētu atbildību, kas nav paredzēta šajā direktīvā; ciktāl šie noteikumi der arī tam, lai sasniegtu efektīvas patērētāju aizsardzības mērķi, tos nedrīkstētu ietekmēt ar šo direktīvu; tā kā tiktāl, cik efektīva patērētāju aizsardzība farmaceitisko preparātu nozarē dalībvalstī ir jau panākta arī ar īpašu atbildības sistēmu, līdzīgi jāpaliek iespējai iesniegt prasību, pamatojoties uz šo sistēmu".

4 Direktīvas 85/374 1. pantā noteikts:

"Ražotājs ir atbildīgs par kaitējumu, kuru izraisījis viņa produkta trūkums."

5 Šīs direktīvas 4. pantā paredzēts:

"Aizskartajai personai ir jāpierāda kaitējuma un trūkuma esamība un cēloņsakarība starp tiem."

6 Minētās direktīvas 6. pantā noteikts:

"Produktam ir trūkumi, ja tā drošums nav tāds, kādu personai ir tiesības gaidīt, ņemot vērā visus apstākļus, tostarp:

a) produkta noformējumu;

b) lietojumu, kādā, kā varētu gaidīt, lietos produktu;

c) laiku, kad produkts laists apritē.

2. Neuzskata, ka produktam ir trūkumi tikai tādēļ, ka vēlāk apritē ir laists labāks produkts."

7 Saskaņā ar šīs pašas direktīvas 10. pantu:

"1. Dalībvalstis savos tiesību aktos paredz, ka šajā direktīvā paredzētās kaitējumu atlīdzības saņemšanas procedūrām piemēro trīs gadu noilgumu. Noilgums sākas dienā, kad prasītājs uzzinājis vai kad tam vajadzēja uzzināt par kaitējumu, trūkumu un ražotāja identitāti.

2. Ar šo direktīvu neietekmē dalībvalstu tiesību aktus, kas reglamentē noilguma apturēšanu vai pārtraukšanu."

8 Direktīvas 85/374 11. pantā noteikts:

"Dalībvalstis savos tiesību aktos paredz, ka tiesības, kas aizskartajai personai piešķirtas saskaņā ar šo direktīvu, beidzas tāda 10 gadu termiņa beigās, kuru skaita no dienas, kad ražotājs laidis apritē produktu, kas izraisījis kaitējumu, ja vien aizskartā persona pa to laiku nav iesniegusi prasību pret ražotāju."

9 Šīs direktīvas 13. pantā paredzēts:

"Šī direktīva neietekmē nekādas tiesības, kuras aizskartajai personai var būt saskaņā ar tiesību normām par līgumisko un ārpuslīgumisko atbildību vai saskaņā ar īpašu atbildības sistēmu, kas pastāv laikā, kad paziņota šī direktīva."

Francijas tiesības

10 Civilkodeksa 1240. pantā noteikts:

"Jebkura personas rīcība, ar kuru otram tiek nodarīts kaitējums, rada pienākumu personai, kuras vainas dēļ tas radies, to atlīdzināt."

11 Šā kodeksa 1245. pants formulēts šādi:

"Ražotājs ir atbildīgs par zaudējumiem, ko izraisījuši tā produkta trūkumi, neatkarīgi no tā, vai tam ir līgumiskas attiecības ar aizskarto personu vai nav."

12 Minētā kodeksa 1245-15. pantā paredzēts:

"Ja nav ražotāja vainas, ražotāja atbildība, pamatojoties uz šīs nodaļas noteikumiem, beidzas desmit gadus pēc tā produkta laišanas apritē, kas radījis kaitējumu, ja vien cietusī persona pa to laiku nav cēlusi prasību tiesā."

13 Tā paša kodeksa 1245-16. pantā paredzēts:

"Prasībai par kaitējuma atlīdzību, kas pamatota ar šīs sadaļas noteikumiem, piemēro trīs gadu noilguma termiņu, skaitot no dienas, kad prasītājs uzzināja vai tam vajadzēja uzzināt par kaitējumu, trūkumu un ražotāja identitāti."

14 Civilkodeksa L. 1245-17. pantā noteikts:

"Šīs nodaļas noteikumi neietekmē tiesības, uz kurām no kaitējuma cietusī persona var atsaukties saskaņā ar līgumiskās vai ārpuslīgumiskās atbildības tiesību aktiem vai saskaņā ar kādu īpašu atbildības sistēmu.

Ražotājs saglabā atbildību par sekām, kas radušās viņa un to cilvēku vainas dēļ, par kuriem viņš ir atbildīgs."

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

15 Pēc tam, kad LF 2003. gada 20. martā ar *Sanofi Pasteur* ražoto *Revaxis* vakcīnu bija vakcinēta pret difteriju, stingumkrampjiem un poliomielītu, viņa paziņoja, ka kopš 2004. gada cieš no dažādiem simptomiem, infekcijām un sāpēm (gremošanas traucējumiem, sāpēm rīklē, plecos, rokās, plaukstās un kakla daļā, kā arī urīnceļu infekcijām, sāpēm muguras lejasdaļā un matu izkrišanas). Kopš 2005. gada 3. decembra viņa vairākkārt izmantoja slimības atvaļinājumus.

16 Tā kā dažādos medicīniskos izmeklējumos 2008. gadā tika atklāts makrofāgu miofascīts, kas liecina par alumīnija hidroksīda – dažās vakcīnās izmantotā adjuvanta – noturīgu klātbūtni, LF 2015. gada 2. jūnijā vērsās medicīnisko negadījumu izlīgšanas un atlīdzināšanas komisijā, kas noteica veikt ekspertīzi. Ekspertīzē tika secināts, ka 2016. gada 20. septembrī LF stāvoklis bija stabilizējies un ka nav argumentu, kas ļautu konstatēt, ka slimību, no kuras cieš LF, būtu izraisījusi *Revaxis* vakcīna. Tāpēc minētā komisija LF lūgumu noraidīja.

17 LF nepiekrita eksperta ziņojuma secinājumam, tādēļ 2020. gada jūnijā viņa cēla prasību *Tribunal judiciaire d'Alençon* (Alansonas tiesa, Francija) tostarp pret *Sanofi Pasteur*, lai saņemtu atlīdzību par kaitējumu, ko, viņasprāt, izraisījusi šī vakcīna, pamatojoties uz atbildību par defektīviem produktiem, kā arī atbildību par vainu.

18 LF prasības tika noraidītas ar *Tribunal judiciaire d'Alençon* (Alansonas tiesa) pirmstiesas izmeklēšanas tiesneša 2021. gada 10. jūnija rīkojumu, kurā tostarp tika konstatēts, ka prasībai pret *Sanofi Pasteur*, ciktāl tā pamatota ar ražotāja atbildību par defektīviem produktiem, ir iestājies noilgums, ņemot vērā Civilkodeksa 1245-16. pantu.

19 Ar 2022. gada 31. maija spriedumu *cour d'appel de Caen* (Kānas apelācijas tiesa, Francija) lielākoties apstiprināja šo rīkojumu, atzīdama LF prasības, kas balstītas uz civilkodeksa 1245-1. un nākamajiem pantiem, kā arī uz šī paša kodeksa 1240. un 1241. pantu par nepieņemamām.

20 *Cour de cassation* (Kasācijas tiesa, Francija) 2023. gada 5. jūlijā atcēla šo spriedumu, it īpaši pamatojoties uz to, ka "progresējošas [slimības] gadījumā, kurā nav iespējams noteikts stabilizācijas datumu, [civilkodeksa 1245-16. pantā] noteiktais noilguma termiņš nevar sākties". *Cour de cassation* (Kasācijas tiesa) nodeva lietu atpakaļ *cour d'appel de Rouen* (Ruānas apelācijas tiesa), kas ir iesniedzējtiesa, kurā LF apgalvo, ka tā var celt prasību pret *Sanofi Pasteur*, pamatojoties gan uz atbildību par defektīviem produktiem, gan uz vispārējo atbildības par vainu sistēmu.

21 Pirmkārt, attiecībā uz atbildību par vainu LF apgalvo, ka vaina no *Sanofi Pasteur* puses pastāvēja atsevišķi no *Revaxis* vakcīnas drošuma neesības, jo, neraugoties uz daudziem brīdinājumiem par vakcīnas kaitīgo ietekmi, *Sanofi Pasteur* neesot nekādi reaģējusi, neesot veikusi nekādus pētījumus vai uzraudzību pēc tās laišanas tirgū.

22 Otrkārt, attiecībā uz tās prasības pieņemamību, pamatojoties uz atbildību par defektīviem produktiem, LF uzskata, ka Civilkodeksa 1245-15. pantā paredzētais desmit gadu noilguma termiņš, kas sākās brīdī, kad viņai ievadītā vakcīna tika laista apgrozībā, liedzot LF tiesības vērsties tiesā, lai gan viņas slimība ir sarežģīta un progresējoša. Turklāt Civilkodeksa 1245-16. pantā paredzētais trīs gadu noilguma termiņš, kas sākas no brīža, kad ir kļuvis zināms par kaitējumu, preces trūkumu un ražotāja identitāti, var sākties tikai no kaitējuma stabilizācijas dienas. Tātad šajā ziņā esot jāņem vērā viņas īpašā situācija, kas saistīta ar to, ka viņas miesas bojājumi izriet no progresējošas slimības.

23 Savukārt *Sanofi Pasteur* apstrīd visus LF argumentus. Šī sabiedrība vispirms apgalvo, ka šajā gadījumā prasība sakarā ar atbildību par vainu ir nepieņemama, jo LF norādītā vaina, proti, pienācīgas rūpības vai produkta uzraudzības pēc tā laišanas tirgū neesība, nav nošķirama no drošuma trūkuma, kas izvirzīts saistībā ar atbildību par defektīviem produktiem. Turklāt *Sanofi Pasteur* apgalvo, ka ir iestājies Civilkodeksa 1245-15. pantā paredzētais noilgums, jo kopš *Revaxis* vakcīnas laišanas tirgū ir pagājuši vairāk nekā desmit gadi. Visbeidzot, esot iestājies arī Civilkodeksa 1245-16. pantā paredzētais trīs gadu noilgums, kura termiņš sākas dienā, kad LF uzzināja par kaitējumu.

24 Iesniedzējtiesa šaubās, pirmām kārtām, par Direktīvas 85/374 13. panta tvērumu, kā to interpretējusi Tiesa 2002. gada 25. aprīļa spriedumā *González Sánchez* (C-183/00, EU:C:2002:255). Tiesa minētajā spriedumā esot nospriedusi, ka šīs direktīvas 13. pants jāinterpretē tādējādi, ka ar dalībvalsts tiesību aktu piešķirtās tiesības personām, kurām kaitējis defektīvs

produkts, atbilstoši vispārējai atbildības sistēmai, kurai ir tāds pats pamatojums kā tai, kas ieviesta ar šo direktīvu, var tikt ierobežotas vai sašaurinātas pēc tās transponēšanas minētās valsts iekšējā tiesību sistēmā. Savukārt *Cour de cassation* (Kasācijas tiesa) esot nospriedusi, ka persona, kas cietusi no defektīvam produktam piedēvētā kaitējuma, var celt prasību par atbildību pret šī produkta ražotāju, pamatojoties uz atbildības par vainu sistēmu, ja tā pierāda, ka tai nodarītais kaitējums izriet no ražotāja vainas, piemēram, produkta, par kura trūkumu tas zina, saglabāšanas apgrozībā vai rūpības pienākuma neizpildes attiecībā uz produkta radītajiem riskiem. Šādos apstākļos iesniedzējtiesa būtībā vaicā par šīs *Cour de cassation* (Kasācijas tiesas) judikatūras saderību ar Tiesas sniegto minētā 13. panta interpretāciju.

25 Otrām kārtām, iesniedzējtiesai ir šaubas par Direktīvas 85/374 11. panta spēkā esību. Tā kā šajā tiesību normā ir paredzēts, ka tiesības, kas cietušajai personai piešķirtas saskaņā ar šo direktīvu, izbeidzas, beidzoties desmit gadu termiņam, skaitot no dienas, kad produkts, kas rada kaitējumu, ir laists apgrozībā, minētā tiesa vaicā, vai ar šī režīma piemērošanu netiek atņemtas tādas cietušās personas tiesības vērsties tiesā, kura cietusi no progresējoša kaitējuma, ko izraisījis defektīvs produkts.

26 Trešām kārtām, attiecībā uz Direktīvas 85/374 10. panta interpretāciju iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot šajā tiesību normā paredzētā trīs gadu noilguma termiņa sākumu. Saskaņā ar *Cour de cassation* (Kasācijas tiesa) judikatūru Civilkodeksa 1245-16. pants, ar kuru 10. pants transponēts Francijas tiesībās, jāinterpretē tādējādi, ka attiecībā uz miesas bojājumiem minētā noilguma termiņa sākumam būtu jāsākas kaitējuma stabilizācijas dienā. Šāda interpretācija, šķiet, atšķiras no minētā 10. panta teksta, kurā šis sākums noteikts tikai dienā, kurā prasītājs uzzinājis vai tam vajadzēja uzzināt par kaitējumu, produkta trūkumu un ražotāja identitāti.

27 Šādos apstākļos *cour d'appel de Rouen* (Ruānas apelācijas tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai [Direktīvas 85/374] 13. pants interpretācijā, kas izriet no 2002. gada 25. aprīļa sprieduma [*Gonzalez Sanchez*, C-183/00, EU:C:2002:255], saskaņā ar kuru cietusī persona var atsaukties uz līgumiskās vai ārpuslīgumiskās atbildības sistēmām, kas balstītas uz citiem pamatiem, nevis direktīvā noteiktajiem, jāinterpretē tādējādi, ka persona, kas cietusi no defektīva produkta, var pieprasīt atlīdzību par kaitējumu no ražotāja, pamatojoties uz vispārējo atbildības vainas dēļ sistēmu un – it īpaši – atsaucoties uz produkta saglabāšanu apritē, rūpības pienākuma neizpildi attiecībā uz riskiem, kas saistīti ar produktu, vai vispārīgi – uz šī produkta drošības trūkumu?

2) Vai [Direktīvas 85/374] 11. pants, saskaņā ar kuru tiesības, ko direktīva piešķir cietušajai personai, beidzas pēc tam, kad ir pagājis 10 gadu termiņš no dienas, kurā produkts, kas radījis kaitējumu, tika laists apritē, ir pretrunā [Hartas] 47. panta noteikumiem, jo tas liedz personai, kura cieš no progresējoša defektīvā produkta izraisīta kaitējuma, izmantot tiesības vērsties tiesā?

3) Vai [Direktīvas 85/374] 10. pantu, kurā trīs gadu noilguma termiņa sākums noteikts "dienā, kad prasītājs uzzinājis vai kad tam vajadzēja uzzināt par kaitējumu", var interpretēt tādējādi, ka noilguma termiņš var sākties tikai dienā, kad iegūta informācija par visu kaitējumu, konkrētāk, nosakot stabilizācijas dienu un to definējot kā brīdi, kopš kura personas, kurai radīti miesas bojājumi, stāvoklis vairs nemainās – ar to saprotot, ka progresējošas patoloģijas gadījumā noilgums nesākas –, nevis kā brīdi, kad kaitējums ir nepārprotami radies un to var saistīt ar defektīvo produktu neatkarīgi no tā turpmākās attīstības?"

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo jautājumu

28 Ar pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Direktīvas 85/374 13. pants jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā tas, ka persona, kas cietusi no defektīva produkta, prasa – pamatojoties uz vispārējo atbildības par vainu sistēmu – ražotājam atlīdzināt kaitējumu, atsaukdamās uz tāda produkta saglabāšanu apgrozībā, kuram ir trūkums, par ko ražotājs ir zinājis, vai uz tā rūpības pienākuma neizpildi attiecībā uz produkta radītajiem riskiem, vai uz jebkuru citu prettiesisku rīcību saistībā ar defektīvā produkta drošuma trūkumu.

29 Lai gan Direktīvas 85/374 1. pantā norādīts, ka ražotājs ir atbildīgs par kaitējumu, kuru izraisījis viņa produkta trūkums, šīs direktīvas 4. pantā precizēts, ka cietušajai personai jāpierāda kaitējuma un trūkuma esība un cēloņsakarība starp tiem. Šajās tiesību normās, lasot tās kopsakarā ar minētās direktīvas pirmo apsvērumu, ir noteikts princips par ražotāja atbildību neatkarīgi no vainas, kuras pamatā ir produkta trūkums, kas saskaņā ar šīs pašas direktīvas 6. pantu definēts kā šī produkta drošības, kuru patērētājam ir tiesības sagaidīt, ņemot vērā visus apstākļus, trūkums.

30 Šajā ziņā Direktīvas 85/374 13. pantā noteikts, ka šī direktīva neietekmē tiesības, kuras aizskartajai personai var būt saskaņā ar tiesību normām par līgumisko un ārpuslīgumisko atbildību vai saskaņā ar īpašu atbildības sistēmu, kas pastāv laikā, kad dalībvalstu tiesībās paziņota šī direktīva.

31 2002. gada 25. aprīļa spriedumā *González Sánchez* (C-183/00, EU:C:2002:255) Tiesa precizēja, ka minēto 13. pantu nevar interpretēt tādējādi, ka tas sniegtu dalībvalstīm iespēju saglabāt vispārēju atbildības par defektīviem produktiem sistēmu, kas atšķiras no Direktīvā 85/374 paredzētās. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru šīs direktīvas mērķis jomās, ko tā reglamentē, ir panākt pilnīgu dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu saskaņošanu (spriedums, 2011. gada 21. decembris, *Dutrueux*, C-495/10, EU:C:2011:869, 20. punkts un tajā minētā judikatūra). No tā izriet, ka nevar saglabāt tādu valsts ražotāja atbildības sistēmu, kas balstīta uz tādu pašu pamatu kā ar minēto direktīvu ieviestā sistēma un kas nav ierobežota ar konkrētu ražošanas nozari (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2002. gada 25. aprīlis, *González Sánchez*, C-183/00, EU:C:2002:255, 33. punkts).

32 Turpretī tas tā nav 13. pantā paredzēto līgumiskās vai ārpuslīgumiskās atbildības sistēmu gadījumā, kuras balstās uz dažādiem pamatiem, piemēram, garantiju attiecībā uz slēptu defektu vai vainu. Šajā tiesību normā nav izslēgts, ka no kaitējuma cietusī persona var prasīt kaitējuma atlīdzību saskaņā ar citiem minētajiem atbildības režīmiem (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2002. gada 25. aprīlis, *González Sánchez*, C-183/00, EU:C:2002:255, 31. punkts).

33 Šajā gadījumā LF ir cēlusi prasību par zaudējumu atlīdzību pret *Sanofi Pasteur*, pamatodamās gan uz Civilkodeksa 1245. pantu, ar kuru Francijas tiesībās transponēta Direktīvā 85/374 paredzētā atbildības par defektīviem produktiem sistēma, gan uz šī kodeksa 1240. pantu, kurā paredzēta vispārēja atbildības par vainu sistēma. Konkrētāk, attiecībā uz prasību sakarā ar atbildību par vainu no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka LF apgalvo, ka *Sanofi Pasteur*, saglabādama apgrozībā pamatlietā aplūkoto vakcīnu, lai gan šī sabiedrība zināja par vakcīnas drošības trūkumu, esot rīkojusies prettiesiski. Minētā sabiedrība arī neesot izpildījusi rūpības pienākumu attiecībā uz konkrētā produkta radītajiem zināmajiem riskiem.

34 Šajā ziņā jānorāda, ka valsts atbildības par vainu sistēmas ietvaros prasītā nepareizā rīcība ir pamats, kas atšķiras no produkta trūkuma, kā tas definēts Direktīvas 85/374 6. pantā. Tieši šī pamata atšķirība ir kritērijs, kas saskaņā ar šīs direktīvas 13. pantu ļauj noteikt, vai uz valsts atbildības sistēmu var atsaukties paralēli minētajā direktīvā paredzētajai atbildības sistēmai.

35 Šādos apstākļos uz pirmo jautājumu jāatbild – Direktīvas 85/374 13. pants jāinterpretē tādējādi, ka tam nav pretrunā tas, ka persona, kas cietusi no defektīva produkta, prasa – pamatojoties uz vispārējo atbildības par vainu sistēmu – ražotājam atlīdzināt kaitējumu, atsaukdamās uz tāda produkta saglabāšanu apgrozībā, kuram ir trūkums, par ko ražotājs ir zinājis, vai uz tā rūpības pienākuma neizpildi attiecībā uz produkta radītajiem riskiem, vai uz jebkuru citu prettiesisku rīcību saistībā ar produkta ar trūkumiem drošuma trūkumu.

Par trešo jautājumu

36 Ar trešo jautājumu, kas jāizskata pirms otrā jautājuma, iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Direktīvas 85/374 10. panta 1. punkts jāinterpretē tādējādi, ka šajā tiesību normā paredzētā noilguma termiņa sākums ir noteikts dienā, kad prasītājs ir uzzinājis vai viņam vajadzēja uzzināt gan par kaitējumu, kas nepārprotami radies saistībā ar defektīvo produktu, neatkarīgi no kaitējuma turpmākās attīstības, gan par produkta trūkumiem un ražotāja identitāti, un ka tas nepieļauj, ka šo sākumu var noteikt tikai kaitējuma stabilizācijas dienā.

37 Jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, interpretējot Savienības tiesību normu, jāņem vērā ne tikai tās teksts, bet arī konteksts un šo normu ietverošā tiesiskā regulējuma mērķi (skat. spriedumus, 1982. gada 6. oktobris, *Cilfit* u.c., 283/81, EU:C:1982:335, 20. punkts, un 2024. gada 19. decembris, *Ford Italia*, C-157/23, EU:C:2024:1045, 42. punkts).

38 Attiecībā uz Direktīvas 85/374 10. panta 1. punkta formulējumu – tajā paredzēts, ka prasības celšanai pret ražotāju piemēro "trīs gadu noilgumu[, n]oilgums sākas dienā, kad prasītājs uzzinājis vai kad tam vajadzēja uzzināt par kaitējumu, trūkumu un ražotāja identitāti". Tādējādi šo tiesību normu nevar interpretēt tādējādi, ka par noilguma termiņa sākumu tiek uzskatīta cietušās personas stāvokļa stabilizācijas diena, t.i., diena, kad šis kaitējums vairs neprogresēja. Tā tikai pakārto šī termiņa tecējuma sākumu tam, ka ir zināmi trīs elementi, proti, tostarp, ir zināms par kaitējumu, un tajā nav atsauces uz stabilizēšanos vai šī kaitējuma stabilizācijas dienu.

39 Attiecībā uz kontekstu, kādā ietilpst Direktīvas 85/374 10. panta 1. punkts, pirmkārt, jāatgādina, ka saskaņā ar tās 4. pantu cietušajai personai jāpierāda kaitējuma un trūkuma esība un cēloņsakarība starp tiem. Otrkārt, jāuzsver, ka minētās direktīvas 9. pantā kaitējums definēts tostarp kā kaitējums, kuru izraisījusi nāve vai miesas bojājumi, savukārt šīs pašas direktīvas devītajā apsvērumā norādīts, ka patērētāja aizsardzības labad vajadzīga kompensācija, tostarp par miesas bojājumiem. Tomēr no šīm tiesību normām vai no šī apsvēruma nevar secināt, ka atlīdzībai būtu jāatbilst īpašam režīmam un tā būtu atkarīga no cietušās personas stāvokļa nostabilizēšanās vai no tā, ka tā zina par visu tam nodarīto kaitējumu.

40 Turklāt, tā kā minētās direktīvas 11. pantā paredzēts, ka tiesības, kas cietušajai personai piešķirtas saskaņā ar šo pašu direktīvu, beidzas, beidzoties desmit gadu termiņam no dienas, kad ražotājs ir laidis tirgū produktu, šajā tiesību normā paredzētā noilguma termiņa sākuma noteikšana kaitējuma stabilizācijas dienā varētu apdraudēt ar Direktīvu 85/374 ieviestās aizsardzības efektivitāti. Nevar izslēgt, ka kaitējuma stabilizācija notiek pēc tam, kad ir beidzies šis desmit gadu termiņš, skaitot no dienas, kad produkts ir laists apgrozībā, tādējādi cietusī persona nevarētu saukt pie atbildības ražotāju.

41 Runājot par Direktīvas 85/374 mērķiem – kā izriet no tās pirmā apsvēruma, tā vērsta uz to, lai novērstu atšķirības valstu tiesību aktos, kas var izraisīt patērētāju aizsardzības līmeņa atšķirības Savienībā. Šajā direktīvā veiktās noteikumu saskaņošanas mērķis atbilstoši tās vienpadsmitajam apsvērumam ir arī ražotāja atbildības ierobežošana saprātīgā laika posmā Savienības līmenī. Visbeidzot, no minētās direktīvas desmitā apsvēruma izriet, ka gan cietusī persona, gan ražotājs ir ieinteresēti, lai prasībai par kaitējuma atlīdzību tiktu piemērots vienots trīs gadu noilguma termiņš. Šajā ziņā viens no Direktīvas 85/374 10. panta mērķiem ir nodrošināt tiesisko drošību attiecīgo lietas dalībnieku interesēs (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2006. gada 9. februāris, *O'Byrne*, C-127/04, EU:C:2006:93, 26. punkts).

42 Nosakot trīs gadu noilguma termiņa sākumu kaitējuma stabilizācijas dienā, varētu tikt apdraudēti šie dažādie mērķi. Kā izriet no šā sprieduma 40. punkta, šāda Direktīvas 85/374 10. panta 1. punkta interpretācija ne vienmēr nodrošinātu patērētāju aizsardzību un atlīdzību par kaitējumu, ko viņiem radījuši defektīvi produkti. Turklāt tas būtu pretrunā tiesiskās drošības saglabāšanai, padarot Direktīvā 85/374 paredzētās atbildības sistēmas īstenošanu atkarīgu no nejaušības nosacījuma. Šajā ziņā jānorāda, ka kaitējuma stabilizācijas diena progresējošas slimības gadījumā pēc sava rakstura ir neskaidra un tā varētu arī atbilst cietušās personas nāves datumam.

43 Savukārt pat tāda kaitējuma gadījumā, ko veido progresējoša slimība, trīs gadu noilguma termiņa sākuma noteikšana dienā, kad prasītājs uzzināja vai viņam vajadzēja uzzināt par kaitējumu – tādā izpratnē, ka šis kaitējums nepārprotami radies saistībā ar defektīvo produktu un neatkarīgi no tā turpmākās attīstības –, kā arī par produkta trūkumiem un ražotāja identitāti, ļauj nodrošināt tiesiskās drošības principa ievērošanu gan cietušās personas, gan ražotāja interesēs. It īpaši tas ļauj noteikt konkrētu un vienotu datumu, no kura sākas trīs gadu noilguma termiņš.

44 Visbeidzot, jāuzsver, ka ar šādu Direktīvas 85/374 10. panta 1. punkta interpretāciju netiek pārkāptas cietušās personas tiesības saņemt pilnīgu atlīdzinājumu par nodarīto kaitējumu.

45 No Tiesas judikatūras izriet, ka personām, kas cietušas no defektīva produkta, jānodrošina – šajā direktīvā noteiktajās robežās – atbilstoša un pilnīga kaitējuma atlīdzināšana saistībā ar kaitējumu, ko izraisījusi nāve vai miesas bojājumi, kas ir produktu trūkumu sekas (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 5. marts, *Boston Scientific Medizintechnik*, C-503/13 un C-504/13, EU:C:2015:148, 45. un 46. punkts).

46 Šajā ziņā tomēr jākonstatē – lai gan ir jānodrošina šāda kaitējuma atlīdzība, Direktīvā 85/374 nav reglamentēti visi ar šādu atlīdzību saistītie aspekti.

47 Tādējādi saskaņā ar Direktīvas 85/374 10. panta 2. punktu noteikumi par noilguma apturēšanu vai pārtraukšanu, kas ir dalībvalstu kompetencē, ir piemērojami tās 10. panta 1. punktā paredzētajam termiņam. Tāpat šīs direktīvas 11. pantā noteikts, ka cietušajai personai piešķirtās tiesības beidzas tāda 10 gadu termiņa beigās, kuru skaita no dienas, kad ražotājs laidis apritē produktu, kas izraisījis kaitējumu, ja vien cietusī persona pa to laiku nav iesniegusi prasību pret ražotāju. Tādēļ šai direktīvai nav pretrunā tas, ka, tiklīdz prasība par kaitējuma atlīdzību ir celta šajos termiņos, tie tiek pārtraukti vai apturēti saskaņā ar valsts tiesībām, gaidot slimības turpmāko attīstību, tādējādi prasītājs, pamatojoties uz minēto direktīvu, var saņemt pilnīgu atlīdzinājumu par viņam nodarīto kaitējumu. Tomēr šajā pašā direktīvā nav precizēti nosacījumi, ar kādiem šos termiņus var pārtraukt vai apturēt.

48 Šādos apstākļos saskaņā ar procesuālās autonomijas principu un ņemot vērā līdzvērtības un efektivitātes principus, katras dalībvalsts tiesību sistēmā jāparedz noteikumi, kas ļauj saņemt atbilstošu un pilnīgu atlīdzību par kaitējumu, ko radījis defektīvs produkts (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2017. gada 21. jūnijs, W u.c., C-621/15, EU:C:2017:484, 25. punkts).

49 Konkrētāk, jautājumā par efektivitātes principu – attiecībā uz prasības celšanas procesuālo kārtību tas prasa, lai tā nodrošinātu to tiesību aizstāvēšanu, kas tiesību subjektiem ir paredzētas Savienības tiesībās, lai šī kārtība nepadarītu praktiski neiespējamu vai pārāk sarežģītu Savienības tiesību sistēmā paredzēto tiesību īstenošanu (spriedums, 2017. gada 21. jūnijs, W u.c., C-621/15, EU:C:2017:484, 26. punkts).

50 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz trešo prejudiciālo jautājumu jāatbild, ka Direktīvas 85/374 10. panta 1. punkts jāinterpretē tādējādi, ka šajā tiesību normā paredzētā trīs gadu noilguma termiņa sākums ir noteikts dienā, kad prasītājs ir uzzinājis vai viņam vajadzēja uzzināt gan par kaitējumu, kas nepārprotami radies saistībā ar defektīvo produktu, neatkarīgi no kaitējuma turpmākās attīstības, gan par produkta trūkumiem un ražotāja identitāti, un ka tas nepieļauj, ka šo sākumu var noteikt tikai kaitējuma stabilizācijas dienā.

Par otro jautājumu

51 Vispirms, pirmkārt, jānorāda, ka iesniedzējtiesas otrais jautājums iekļaujas konkrētajā kontekstā valstī. No lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka iesniedzējtiesa būtībā vaicā par Direktīvas 85/374 11. panta spēkā esību, pamatodamās uz pieņēmumu, ka tajā paredzētais desmit gadu termiņš no produkta laišanas apgrozībā, un pēc kura beigām beidzas tiesības, kas cietušajai personai piešķirtas ar šo direktīvu, nav pietiekams, lai ļautu personai, kas cietusi no defektīva produkta izraisītas progresējošas slimības, lai celtu prasību par kaitējuma atlīdzību.

52 Saskaņā ar *Cour de cassation* (Kasācijas tiesa) judikatūru, kas atgādināta šā sprieduma 26. punktā, šīs direktīvas 10. pantā, kas Francijas tiesībās transponēts ar Civilkodeksa 1245-16. pantu, paredzētā noilguma termiņa, lai celtu prasību par kaitējuma atlīdzību, sakumam būtu jābūt dienā, kad kaitējums stabilizējies. Tomēr progresējošu slimību gadījumā šī stabilizācijas diena var būt pēc šī desmit gadu termiņa, proti, pēc tam, kad ir beigušās tiesības, kas cietušajai personai piešķirtas ar Direktīvu 85/374 atbilstoši tās 11. pantam. Tādējādi šādas minētās direktīvas 10. panta interpretācijas gadījumā tas nozīmētu, ka prasībai par kaitējuma atlīdzību, kas var tikt celta tikai pēc tam, kad kaitējums ir stabilizējies, varētu nebūt priekšmeta attiecībā uz cietušajām personām, ko skārušas progresējošas slimības un kuru slimības stāvokļa stabilizācija notiek tikai pēc desmit gadiem.

53 Tomēr no Tiesas sniegtās atbildes uz trešo jautājumu, kas ietverta šā sprieduma 50. punktā, izriet, ka šai interpretācijai nevar piekrist. Direktīvas 85/374 10. pants jāinterpretē tādējādi, ka šajā tiesību normā paredzētā noilguma termiņa sākums ir noteikts dienā, kad prasītājs ir uzzinājis vai viņam vajadzēja uzzināt gan par kaitējumu, kas nepārprotami radies saistībā ar defektīvo produktu, neatkarīgi no tā turpmākās attīstības, gan par produkta trūkumiem un ražotāja identitāti, un ka tas nepieļauj, ka šo sākumu var noteikt tikai kaitējuma stabilizācijas dienā.

54 Tādējādi 10. pantā paredzētā noilguma termiņa sākums var iestāties pirms Direktīvas 85/374 11. pantā paredzētā desmit gadu termiņa beigām, pat attiecībā uz cietušajām personām, ko skārušas progresējošas slimības, tādējādi garantējot šādu cietušo personu tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību.

55 Otrkārt, jāuzsver, ka atbilstoši Tiesas pastāvīgajai judikatūrai, piemērojot valsts tiesības, valsts tiesām tās jāinterpretē cik vien iespējams atbilstoši attiecīgās direktīvas tekstam un mērķim, lai sasniegtu tajā paredzēto rezultātu un tātad panāktu atbilstību LESD 288. panta trešajai daļai (spriedums, 2018. gada 6. novembris, *Bauer* un *Willmeroth*, C-569/16 un C-570/16, EU:C:2018:871, 66. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

56 Jāuzsver arī, ka atbilstīgas interpretācijas princips prasa, lai valsts tiesas, ņemot vērā valsts tiesības kopumā un piemērojot tajās atzītās interpretācijas metodes, veiktu visas to kompetencē ietilpstošās darbības, lai nodrošinātu attiecīgās direktīvas pilnīgu efektivitāti un rastu risinājumu, kas atbilst tās mērķim (spriedums, 2018. gada 6. novembris, *Bauer* un *Willmeroth*, C-569/16 un C-570/16, EU:C:2018:871, 67. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

57 Kā Tiesa ir nospriedusi, prasība pēc atbilstīgas interpretācijas sevī ietver valsts tiesu pienākumu vajadzības gadījumā mainīt iedibināto judikatūru, ja tā ir balstīta uz valsts tiesību interpretāciju, kas nav saderīga ar direktīvas mērķiem. Tādējādi valsts tiesa nevar likumīgi uzskatīt, ka tai nav iespējams aplūkoto valsts tiesību normu interpretēt atbilstīgi Savienības tiesībām tikai tādēļ vien, ka tā šo normu pastāvīgi ir interpretējusi veidā, kas nav saderīgs ar šīm tiesībām (spriedums, 2018. gada 17. aprīlis, *Egenberger*, C-414/16, EU:C:2018:257, 72. un 73. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

58 Šajā gadījumā iesniedzējtiesai jāizpilda no Savienības tiesībām izrietošais pienākums – šā sprieduma trīs iepriekšējos punktos atgādināto principu gaismā pārbaudīt, vai šāda atbilstīga interpretācija ir iespējama.

59 Kad tas ir precizēts, ar otro jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Direktīvas 85/374 11. pants, kurā ir paredzēts desmit gadu noilguma termiņš no dienas, kad produkts laists apgrozībā, ir spēkā, ņemot vērā Hartas 47. pantu, ciktāl personai, kas cietusi no defektīva produkta izraisītas progresējošas slimības, varētu tikt liegtas tiesības vērsties tiesā, ņemot vērā šādas slimības īpatnības.

60 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru Hartas 47. pantā nostiprinātās tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā nav absolūta prerogatīva un saskaņā ar Hartas 52. panta 1. punktu tām var tikt noteikti ierobežojumi, ievērojot konkrētus nosacījumus. Šajā ziņā ir lietderīgi norādīt, ka, pirmkārt, šādiem ierobežojumiem jābūt paredzētiem tiesību aktos, otrkārt, tiem jārespektē attiecīgo tiesību un brīvību būtība un, treškārt – ievērojot samērīguma principu – tiem jābūt nepieciešamiem un patiešām jāatbilst Savienības atzītiem vispārējas nozīmes mērķiem vai vajadzībai aizsargāt citu personu tiesības un brīvības (spriedums, 2023. gada 26. janvāris, *Ministerstvo na vatreshnite raboti* (Policijas veikta biometrisko un ģenētisko datu reģistrācija), C-205/21, EU:C:2023:49, 89. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

61 Vispirms, runājot par pirmo iepriekšējā punktā minēto nosacījumu, desmit gadu noilguma termiņš ir skaidri minēts Direktīvas 85/374 11. pantā. Tiesa 2009. gada 2. decembra spriedumā *Aventis Pasteur* (C-358/08, EU:C:2009:744) ir norādījusi, ka minētā 11. panta pamatā ir vēlme panākt pilnīgu saskaņošanu Savienības līmenī, jo tajā ir paredzēts vienots termiņš, pēc kura beigām beidzas tiesības, kas cietušajai personai piešķirtas ar Direktīvu 85/374. Tāpat šajā 11. pantā imperatīvā veidā ir noteikts, ka šis termiņš sākas dienā, kad ražotājs ir laidis apgrozībā produktu, kas rada kaitējumu, kā vienīgo minētā termiņa pārtraukšanas iemeslu nosakot tiesvedības uzsākšanu pret šo ražotāju (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2009. gada 2. decembris, *Aventis Pasteur*, C-358/08, EU:C:2009:744, 37. un 38. punkts).

62 Turpinājumā, runājot par otro nosacījumu attiecībā uz cietušās personas tiesību vērsties tiesā būtību, no Tiesas judikatūras izriet, ka viena no Hartas 47. pantā nostiprināto tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību būtības sastāvdaļām tostarp ir prasība, lai persona, kurai ir šīs tiesības, būtu tiesīga piekļūt kompetentajai tiesai, lai nodrošinātu to tiesību ievērošanu, kas tai piešķirtas Savienības tiesību aktos. Šajā ziņā minētajai tiesai jāspēj izvērtēt visus tiesību un faktu jautājumus, kuriem ir nozīme tajā izskatāmā strīda atrisināšanā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 6. oktobris, *État luxembourgeois* (Tiesības apstrīdēt tiesā informācijas sniegšanas pieprasījumu nodokļu jomā), C-245/19 un C-246/19, EU:C:2020:795, 66. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

63 Šajā gadījumā atbilde uz trešo jautājumu ļauj konstatēt, ka ar Direktīvu 85/374 ieviestais regulējums neapdraud pašu šo tiesību būtību.

64 Ja kaitējumu veido slimība, kas attīstās, no šī sprieduma 47. punkta izriet, ka Direktīva 85/374 katrā ziņā ļauj cietušajai personai, kuru skārusi progresējoša slimība, vērsties kompetentajā tiesā, lai, pamatojoties uz šo direktīvu, panāktu kaitējuma atzīšanu trīs gadu laikā no dienas, kad kaitējums saistībā ar produkta trūkumu ir nepārprotami radies – tātad minētā persona zināja vai tai bija jāzina par šī kaitējuma esību –, neatkarīgi no tā turpmākās attīstības.

65 Tāpat no šī sprieduma 53. un 54. punkta izriet, ka arī tas, ka trīs gadu noilguma termiņš iekļaujas šīs direktīvas 11. pantā paredzētajā desmit gadu termiņā, nevar apdraudēt šīs tiesības. Šajā ziņā jāatgādina, ka 11. pantā ir paredzēta šī otrā termiņa pārtraukšana, ja desmit gadu laikposmā attiecīgā cietusi persona uzsāk tiesvedību pret ražotāju.

66 Turklāt, kā izriet no pirmā jautājuma pārbaudes, šādas sistēmas ieviešana neskar valsts līgumiskās vai ārpuslīgumiskās atbildības sistēmas vai īpašas atbildības sistēmas, kas pastāvēja Direktīvas 85/374 paziņošanas brīdī, iespējamo piemērošanu. Kā izriet no šīs direktīvas 13. panta un trīspadsmitā apsvēruma, tā neapdraud šādu piemērošanu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2009. gada 2. decembris, *Aventis Pasteur*, C-358/08, EU:C:2009:744, 43. punkts).

67 Turklāt no minētā sprieduma 47. punkta izriet, ka Direktīva 85/374 neliedz arī to, ka cietusī persona – pēc tam, kad tās kaitējums ticis atzīts, pamatojoties uz šo direktīvu, un tā ir saņēmusi sākotnējo atlīdzību, – pieprasīt, ja nepieciešams – vairākos posmos, minētā kaitējuma papildu atlīdzību gadījumā, ja tas mainītos, tomēr tas būtu jāparedz dalībvalstīm.

68 Visbeidzot, attiecībā uz trešo nosacījumu Tiesa norāda – kā izriet no Direktīvas 85/374 desmitā apsvēruma – Savienības likumdevējs vēlējās saskaņot noilguma noteikumus, kas ir minētās direktīvas mērķis, gan cietušās personas, gan ražotāja interesēs (spriedums, 2009. gada 2. decembris, *Aventis Pasteur*, C-358/08, EU:C:2009:744, 39. punkts).

69 Šī saskaņošana, no vienas puses, ir daļa no vispārējā mērķa, kas izteikts Direktīvas 85/374 pirmajā apsvērumā, proti, izbeigt atšķirības valsts tiesībās, kas var izraisīt atšķirīgu patērētāja aizsardzības līmeni Savienībā. Otrkārt, atbilstoši Direktīvas 85/374 vienpadsmitajam apsvērumam saskaņošana Savienības līmenī ir vērsta uz ražotāja atbildības ierobežošanu saprātīgā laika posmā, ievērojot to, ka produkti laika gaitā noveco, tiek izstrādātas stingrākas drošuma normas un zinātne un tehnoloģija nepārtraukti attīstās (2009. gada 2. decembris, *Aventis Pasteur*, C-358/08, EU:C:2009:744,40. un 41. punkts).

70 Tiesa arī norādīja, ka Savienības likumdevēja griba ir ierobežot laika nozīmē ar Direktīvu 85/374 ieviestās atbildības neatkarīgi no vainas sistēmu. Jāņem vērā, ka, lai nekavētu tehnisko progresu un lai saglabātu iespēju apdrošināt šīs īpašās atbildības risku, iepriekš minētā sistēma ražotājam nozīmē lielāku slogu nekā atbildība atbilstoši parastajai sistēmai (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2009. gada 2. decembris, *Aventis Pasteur*, C-358/08, EU:C:2009:744, 42. punkts).

71 Tiesa ir atzinusi, ka patērētāja aizsardzība nav absolūta un ka saprātīgu termiņu noteikšana prasības celšanai, kuru neievērošanas gadījumā prasības celšanas tiesības tiek zaudētas tiesiskās drošības interesēs, ir saderīga ar Savienības tiesībām (spriedums, 2021. gada 22. aprīlis, *Profi Credit Slovakia*, C-485/19, EU:C:2021:313, 57. punkts un tajā minētā judikatūra).

72 Turklāt jānorāda, ka situācija, kad cietušo personu skārusi progresējoša slimība, atšķiras no situācijas, kad cietušo personu skārusi latenta slimība.

73 Pēdējā minētajā gadījumā – ir taisnība, ka 2014. gada 11. marta spriedumā *Howald Moor* u.c. pret Šveici (CE:ECHR:2014:0311JUD005206710, 78. un 79. punkts) Eiropas Cilvēktiesību tiesa secināja: "tas, ka [cietusī persona] nevar zināt, ka to skārusi noteikta slimība, [ir] apstāklis, [kas] būtu jāņem vērā, aprēķinot noilguma vai noilguma termiņu". Ņemot vērā šos ārkārtas apstākļus, minētā tiesa varēja secināt, ka šādu termiņu piemērošana pati par sevi ir ierobežojusi cietušās personas tiesības vērsties tiesā.

74 Tomēr, ja persona, ko skārusi progresējoša slimība, ir neskaidrā situācijā attiecībā uz tās stāvokļa izmaiņām, tai nav liegta iespēja vērsties tiesā, ja ar produkta trūkumu saistītais kaitējums var nepārprotami rasties Direktīvas 85/374 11. pantā paredzētajā desmit gadu termiņā, tātad tās tiesības netiek aizskartas.

75 Tāpēc uz principiem, kurus Eiropas Cilvēktiesību tiesa izstrādājusi 2014. gada 11. marta spriedumā *Howald Moor* u.c. pret Šveici (CE:ECHR:2014:0311JUD005206710), nevar atsaukties, lai apstrīdētu Direktīvas 85/374 11. panta spēkā esību gadījumā, ja cietušo personu skārusi progresējoša slimība defektīva produkta dēļ.

76 No iepriekš minētajiem apsvērumiem izriet, ka, izskatot otro jautājumu, nav atklājies neviens apstāklis, kas varētu ietekmēt Direktīvas 85/374 11. panta spēkā esību.

Par tiesāšanās izdevumiem

77 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība izriet no tiesvedības, kas notiek iesniedzējtiesā, tāpēc tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (otrā palāta) nospriež:

1) Padomes Direktīvas 85/374/EEK (1985. gada 25. jūlijs) par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz atbildību par produktiem ar trūkumiem 13. pants

jāinterpretē tādējādi, ka

tam nav pretrunā tas, ka persona, kas cietusi no defektīva produkta, prasa – pamatojoties uz vispārējo atbildības par vainu sistēmu – ražotājam atlīdzināt kaitējumu, atsaukdamās uz tāda produkta saglabāšanu apgrozībā, kuram ir trūkums, par ko ražotājs ir zinājis, vai uz tā rūpības pienākuma neizpildi attiecībā uz produkta radītajiem riskiem, vai uz jebkuru citu prettiesisku rīcību saistībā ar produkta ar trūkumiem drošuma trūkumu.

2) **Direktīvas 85/374 10. panta 1. punkts**

jāinterpretē tādējādi, ka

šajā tiesību normā paredzētā trīs gadu noilguma termiņa sākums ir noteikts dienā, kad prasītājs ir uzzinājis vai viņam vajadzēja uzzināt gan par kaitējumu, kas nepārprotami radies saistībā ar defektīvo produktu, neatkarīgi no kaitējuma turpmākās attīstības, gan par produkta trūkumiem un ražotāja identitāti, un ka tas nepieļauj, ka šo sākumu var noteikt tikai kaitējuma stabilizācijas dienā.

3) **Izskatot otro jautājumu, nav atklājies neviens apstāklis, kas varētu ietekmēt Direktīvas 85/374 11. panta spēkā esību.**

[Paraksti]